

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри фортепіанного виконавства та педагогіки мистецтва факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Зайцевої Алли Віталіївни
на дисертацію Цюй Ге «Формування мотивації до навчально-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах синергетичного підходу», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта\Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво)

Актуальність теми дисертаційного дослідження Цюй Ге визначається нагальними потребами педагогічної діяльності майбутнього викладача мистецьких дисциплін, вчителя музичного мистецтва. Саме розв'язанню цієї проблеми вищої музично-педагогічної освіти України у площині забезпечення високої якості інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах синергетичного підходу присвячено дисертаційне дослідження Цюй Ге. Науково-практична необхідність моделювання методики, яка, базуючись на оптимальному методологічному базисі, озброює процес фахового навчання загалом і інструментальної (фортепіанної) підготовки зокрема педагогічним інструментарієм, що спрямовує особистість майбутнього фахівця безпосередньо на підвищення результативності власного музичного виконавства шляхом педагогічної стимуляції відповідних мотиваційних утворень (потреб, інтересів, психологічних установок тощо), педагогічного забезпечення їх стійкого й усвідомленого характеру

не викликає сумніву. Саме тому, актуальність запропонованої теми підтверджена запитами практичної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Дисертантка зосереджує увагу на вирішення низки важливих питань, серед яких особливе місце посідає подолання суперечностей: між запитами соціальної практики, затребуваністю дослідження мотивації до навчально-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах синергетичного підходу та їх недостатньою теоретичною і емпіричною розробленістю.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз дисертаційного дослідження Цюй Ге дав змогу з'ясувати наступне: у роботі чітко визначено і розкрито категоріально-понятійний апарат, відповідно до мети визначено завдання дослідження, проаналізовано значну кількість першоджерел, що свідчить про ґрунтовну розробку дисертанткою обраної проблеми, яка є логічно систематизованою і розглядається згідно обраної тематики.

Аналіз наукових праць щодо змісту та сутності методології синергетичного підходу у філософському та психолого-педагогічному аспектах дав змогу узагальнити сукупність позицій у контексті його застосування в якості методологічного підґрунтя для педагогічних досліджень. Тема дослідження розкрита, завдання виконано, висновки обґрунтовано, які мають практичне значення для вдосконалення процесу вищої інструментально-виконавської освіти. Автором доведена доцільність використаних теоретичних та емпіричних методів дослідження, результати яких довели ефективність запропонованої методики.

Дисертантка розглядає мотивацію студентів факультетів мистецтв до навчально-виконавської діяльності як стійку, але відкриту й динамічну систему пов'язаних між собою мотиваційних утворень, серед яких

інтереси, потреби, мотиви тощо, об'єднуючим чинником для якої є вектор особистісної цілеспрямованості, який спрямовує майбутнього вчителя музичного мистецтва на ефективне провадження навчальної діяльності у галузі музичного виконавства.

Важливим у дослідженні виступає опора на принципи синергетичної освітньої парадигми, серед яких самоорганізація, нелінійність розвитку складної системи, когерентність як синхронізація її компонентів, емерджентність як виникнення нових інтегративних якостей та флуктуації надмалого впливу, що дозволила визначити процес формування в студентів мотивації до навчально-виконавської діяльності як відкритої, динамічної, але стійкої системи, яка забезпечує зазначену вище динаміку її розвитку, залучаючи й ефективно використовуючи трансформацію стану хаотичності у стан порядку, стан руйнування у стан структурування, стан випадкового впливу – у стан якісної зміни.

Цюй Ге чітко окреслює позиції щодо наукової новизни дисертації, яка полягає в цілісному аналізі теоретичного та практичного дослідження методики формування мотивації до навчально-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах синергетичного підходу; теоретичної обґрунтованості педагогічних умов ефективного формування досліджуваного феномена; визначених критеріїв, показників та рівнів сформованості мотивації студентів до навчально-виконавської діяльності на засадах синергетичного підходу. Вперше: - теоретично обґрунтовано, сформульовано і адаптовано сукупність основних засад синергетичного підходу для формування на цій методологічній основі мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності; - розроблено модель методики поетапного формування мотивації студентів музично-педагогічних ЗВО до навчально-виконавської діяльності на засадах синергетичного підходу, а також виявлено динаміку формування досліджуваного феномена.

Зміст та завершеність дисертаційного дослідження. Дисертанткою було вивчено достатню кількість наукових джерел з теми дослідження, у межах якого вона теоретично узагальнила феномен формування мотивації до навчально-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах синергетичного підходу.

. Методологічний аспект розгляду мотивації базується на наукових концепціях розвитку творчої індивідуальності особистості, основних положеннях теорії синергетики, концепціях логіки творчого процесу. Дисертанткою теоретично обґрунтовано й сформульовано основні засади синергетичного підходу у контексті формування в майбутніх учителів музичного мистецтва мотивації до навчально-виконавської діяльності. До цих засад належать: стратегізація процесу формування в майбутніх учителів музичного мистецтва мотивації до навчально-виконавської діяльності як втілення уявлень про стратегічні вектори розвитку мотиваційної сфери в рівноважливих варіантах педагогічних стимуляцій мотиваційних утворень; варіантне моделювання й конструювання імовірних шляхів самоорганізації мотивації студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до навчально-виконавської діяльності на основі аналітичного опрацювання й визначення основних причин, факторів та можливостей означеної самоорганізації, а також встановлення і конкретизація основних закономірностей цього процесу; номенклатурізація і моделювання тактичного використання «м'яких впливів» на формування в майбутніх учителів музичного мистецтва мотивації до навчально-виконавської діяльності як чинників педагогічної стимуляції мотиваційних утворень, які забезпечують мотиваційну констеляцію, у процесі трансформації мотиваційної сфери від її хаотичного стану до стану чіткої структуризації за рахунок підпорядкуванню мотиваційній цілеспрямованості. Проведений автором аналіз сукупності таких мотиваційних утворень, як мотив, потреба,

інтерес, установка та готовність дозволив створити власне визначення поняття «мотивація до навчально-виконавської діяльності» як гнучкої динамічної системи інтегрованих мотивів, що, об'єднуючись навколо мети щодо здатності до професійного, досконалого, яскравого виконання музичних творів, утворюють вектор особистісної спрямованості для її досягнення.

Дисертанткою влучно визначено змістову структуру, критерії, показники та рівні сформованості мотивації студентів до навчально-виконавської діяльності на засадах синергетичного підходу. Системно-структурний аналіз змісту мотивації майбутнього вчителя музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності на засадах синергетичного підходу дозволив визначити досліджуваний феномен в якості відкритої динамічної системи потребово-спонукального, фільтраційно-сміслового та діяльнісно-цільового змістових блоків, сформованість якої регулюється дією спонукально-директивної та організуючої функцій (потребово-спонукальний блок), смислоутворюючої, стимулюючої та поведінково-контролюючої функцій (фільтраційно-смісловий блок), регулятивно-спрямовуючої та пояснювально-структуруючої функцій (діяльнісно-цільовий блок). Для кожного з окреслених змістових блоків було визначено критерії та показники сформованості. Критерієм сформованості потребово-спонукального змістового блоку досліджуваного феномену було визначено міру усвідомленості майбутніми учителями музичного мистецтва потребового спонукання щодо набуття знань і умінь, необхідних для фахового провадження музично-виконавської діяльності. Показники: вияв потребового збудження щодо оволодіння фундаментальними знаннями у галузі фортепіанного виконавства; наявність намірів щодо оволодіння практичними вміннями фортепіанного виконавства.

Критерієм сформованості фільтраційно-сміслового змістового блоку досліджуваного феномену було визначено ступінь актуалізації особистісних смислів майбутніх учителів музичного мистецтва у навчально-виконавському сегменті інструментальної (фортепіанної) підготовки. Показники: наявність перманентного інтересу майбутнього вчителя музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності; вияв рівня домагань майбутнього вчителя музичного мистецтва у галузі музичного виконавства.

Критерієм сформованості діяльнісно-цільового змістового блоку дослідженого феномену було визначено ступінь особистісної спрямованості майбутнього вчителя музичного мистецтва на провадження навчально-виконавської діяльності. Показники: наявність сформованої психологічної установки на цілеспрямоване провадження навчально-виконавської діяльності; вияв готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності.

Цюй Ге теоретично обґрунтувала та розробила педагогічні умови ефективного упровадження основних засад синергетичного підходу у процес формування в майбутніх учителів музичного мистецтва мотивації до навчально-виконавської діяльності.

Важливим здобутком дисертаційної роботи є запропонована дисертанткою методична модель формування мотивації до навчально-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах синергетичного підходу, яка має 3 етапи (планувально-проективний, сензитивно-розвивальний і результативно-продуктивний етапи). На кожному з етапів використовувалися відповідні методи навчання такі, як: метод роз'яснення значимості оволодіння фундаментальними знаннями у галузі фортепіанного виконавства; метод аналізу й наукового опрацювання педагогічного досвіду; метод навчально-наукової дискусії; метод контролю знань у галузі інструментального

виконавства; метод колективного узагальнення технології навчально-виконавської діяльності; словесно-проблемні методи тощо. Дана модель методики розроблена на підґрунті синергетичного підходу, а також сформованому у відповідності до означеної моделі педагогічному інструментарію, сприяє підвищенню продуктивності процесу інструментальної (фортепіанної) підготовки студентів педагогічних університетів шляхом об'єднавчої синергетики, залучення як спеціально розроблених, так і хаотично-ситуаційних надмалих впливів навчально-виконавського середовища, не призводячи до застосування додаткових навчальних годин у процесі фахового навчання.

Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання. Практична значущість дослідження Цюй Ге визначається можливістю використання матеріалів дослідження для оновлення змісту навчальних курсів з фахової підготовки студентів музично-педагогічних навчальних закладів; експериментально перевірених методичних засад та принципів синергетичного підходу, а також педагогічних умов для формування мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності на засадах вищезазваного підходу; у залученні матеріалів дисертаційної роботи для створення посібників, підручників, методичних рекомендацій, типових та робочих програм з навчальних курсів «Спеціальний інструмент», «Додатковий інструмент», «Виконавський практикум», «Методика викладання фортепіано» та ін..інструментально-виконавської підготовки студентів, уточнення планів і програм у циклі дисциплін професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Основні теоретичні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження Цюй Ге висвітлено в 5 одноосібних науково-методичних публікаціях дисертантки та 1 у співавторстві, серед яких 4 відображають

основні положення дисертації (з них 3 - у наукових фахових виданнях України з педагогіки, одна - у зарубіжному науковому виданні,), дві статті мають апробаційний характер.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим нормам.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження Цюй Ге «Формування мотивації до навчально-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах синергетичного підходу» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 і може бути рекомендоване до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 Середня освіта (музичне мистецтво).

Рецензент:

доктор пед. наук, професор, професор
кафедри фортепіанного виконавства та
педагогіки мистецтва

факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського

Українського державного університету

Імені Михайла Драгоманова

